

**Odporúčania Slovenskej ekologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied vláde
Slovenskej republiky k riešeniu následkov prírodnej pohromy v Tatrách
19. novembra 2004**

Hlavný výbor Slovenskej ekologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied na svojom rokovaní v Tatranskej Štrbe dňa 9. decembra 2004 analyzoval príčiny a dôsledky vetrovej pohromy zo dňa 19. novembra 2004 na lesné ekosystémy Tatranského národného parku. Členovia Slovenskej ekologickej spoločnosti si uvedomujú, že výrazy „katastrofa“, „kríza“ alebo „prírodná pohroma“ sa v súvislosti s mimoriadnou vetrovou kalamitou v lesoch Tatranského národného parku používajú v širokom rozsahu a ľudia s rozličným vzdelaním a rôznymi záujmami vyzdvihujú vždy iný odtieň ich významu.

V systémovom vedeckom chápaní katastrofa je udalosť, ktorá spôsobuje väčšiu zmenu ekosystému alebo niektorého jeho subsystému, spravidla sa nedá sa predvídať, trvá krátky čas, vyskytuje sa zriedka, často ojedinele a jej zopakovanie tým istým spôsobom na tom istom mieste je málo pravdepodobné. Víchrici neuveriteľnej sily dňa 19. 11. 2004 v Tatrách nemohol odolať žiadny les. Príčiny tejto katastrofy sú zložité.

Pri odstraňovaní následkov vetrovej pohromy v lesných porastoch Tatranského národného parku Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV, ako vrcholná vedecká autorita v oblasti teoretickej i aplikovanej ekológie, odporúča vláde Slovenskej republiky :

- Rešpektovať skutočnosť, že územie postihnuté vetrovou pohromou sa nachádza v centrálnej časti Tatranského národného parku, ktorý je bilaterálnym cezhraničným slovensko-poľským národným parkom, spoločne zapísaným do svetového zoznamu biosférických rezervácií v rámci medzivládneho programu UNESCO Človek a biosféra, ku ktorému pristúpila vláda SR. Funkcii ochrany prírody a zdravotno-kúpeľnej funkcii majú byť podriadené ostatné funkcie národného parku (rekreačné, športové, produkčné).
- Kľúčom k úspešnému a bezkolíznemu postupu odstraňovania následkov vetrovej pohromy v lesoch TANAP-u je urýchlené vyhlásenie zón A, B, C v Tatranskom národnom parku Ministerstvom životného prostredia SR, po dohode s Ministerstvom pôdohospodárstva SR.
- Pristupovať k odstraňovaniu následkov vetrovej pohromy v lesných porastoch diferencovane podľa jednotlivých zón ochrany národného parku tak, aby :
 - v A zóne, ktorá je vlastnou nositeľkou medzinárodnej kategórie národného parku, sa ponechali všetky ekosystémy na ďalší samovoľný vývoj bez zásahu človeka (ide o jadrové územie Biosférickej rezervácie Tatry),
 - v B zóne sa uskutočňovali jemné regulačné opatrenia starostlivosti o lesné ekosystémy (ide o nárazníkovú zónu Biosférickej rezervácie Tatry) a
 - v C zóne sa cieľavedome uskutočňovala obnova a rekonštrukcia lesných spoločenstiev metódami blízkymi prírode.
- V B zóne asanovať vyvrátené stromy a polámané časti stromov približne na 50 % kalamitnej plochy. Sústreďovanie drevnej hmoty na odvozné miesta zabezpečiť koňmi alebo ľahkými traktormi. Na ostatnej kalamitnej ploche ponechať odkôrnenú drevnú hmotu, vrátane korunových častí a vetví. Na strmších lokalitách uložiť haluzinu okolo vyvrátených koreňových častí a uvoľniť prirodzené zmladenie všetkých drevín. Táto ponechaná kalamitná hmota môže účinne brzdiť povrchový odtok po pôde, ktorý spôsobuje erózne pôdne straty a chráni jestvujúci nadložný humus, ktorý môže výrazne transformovať a eliminovať povrchový odtok. Rozklad opadu a drevnej hmoty je významným faktorom tvorby humusu a celkového dusíka v pôde, čo má taktiež veľký protierózný a retenčný stabilizujúci účinok. Mimoriadne citlivo postupovať pri nevyhnutnom odstraňovaní kalamitnej

hmoty v mokradňých ekosystémoch (rašeliniská, vodné toky a ich brehy, podmáčané plochy).

- V zóne C približne na 30 % kalamitnej plochy, prednostne na mokradňých lokalitách, ponechať polámené časti stromov, vyvrátené koreňové časti, vrátane korunových častí a vetví. Táto drevná hmota má tu rovnaký účinok ako v zóne B.
- Z preventívnych opatrení ochrany lesa v B a C zóne aplikovať lapáky, lapače, prípadne bariéry feromonových lapačov. Na území TANAPu nepoužívať biocídne chemické prostriedky.
- Pri obnove lesných porastov využívať prirodzené zmladenie všetkých druhov drevín, vrátane tzv. pionierskych drevín, diferencovane podľa stanovištných pomerov. Na zlepšenie mikroklimatických pomerov kalamitných plôch využiť melioračné prípravné dreviny. Ponechať všetky stojace stromy a minimalizovať plošný rozsah a dobu odkrytia pôdneho povrchu uhadzovaním haluziny šachovnicovým spôsobom. Pri odstraňovaní padnutých stromov a haluziny v maximálnej miere chrániť prirodzené zmladenie.
- Pri umelom doplňovaní kalamitných plôch používať sadenice domácej tatranskej proveniencie. Druhové drevinové zloženie prispôbiť typológii stanovišť.
- Komplexná starostlivosť o obnovované lesné ekosystémy má sledovať základný cieľ : výchovnými opatreniami v dlhšom časovom období postupne vytvárať rôznoveké, ekologicky stabilné lesné porasty s priestorovou štruktúrou, ktorá v optimálnej miere zabezpečí plnenie diferencovaných funkcií národného parku.
- Monitoring zamerať na sledovanie šírenia invázných druhov na odkryté plochy a v prípade potreby zabezpečiť účinné opatrenia na ich elimináciu.
- Zjednotiť rozdielny a často emotívne podfarbený prístup lesného hospodárstva a ochrany prírody v TANAPe na spôsob riešenia následkov vetrovej pohromy, čo si vyžaduje :
 - urýchlené vyhlásenie zón ochrany národného parku,
 - vypracovanie spoločnej stratégie manažmentu lesných ekosystémov v národnom parku po odstránení kalamity a
 - budovať funkčný systém komunikácie a vzájomnej dôvery medzi lesným hospodárstvom a ochranou prírody.

V oblasti udržateľného rozvoja cestovného ruchu, športu, rekreácie a turistiky Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV odporúča vláde Slovenskej republiky :

- Pri posudzovaní rozvojových zámerov, projektov a štúdií prioritne rešpektovať existenciu Tatranského národného parku, ktorý je základom pre udržateľný rozvoj rekreácie, turistiky, cestovného ruchu a športu a pre udržateľný život obyvateľov mesta Vysoké Tatry a Podtatranského regiónu v oblasti Spiša, Liptova a Oravy.
- Podporovať spracovanie územných plánov mesta Vysoké Tatry a podtatranských obcí s cieľom harmonizovania záujmov ochrany prírody, domáceho obyvateľstva, podnikateľskej sféry, vlastníkov, užívateľov a správcov pozemkov v štátnom i neštátnom vlastníctve a domácich mimovládnych organizácií v záujme udržateľnej ochrany prírody, environmentálne a ekologicky udržateľného rozvoja života obyvateľov Tatranského a Podtatranského regiónu.
- Podporovať vytvorenie systemizovaného miesta hlavného architekta so špecializáciou architekta urbanistu pre mesto Vysoké Tatry, s cieľom účinnej koordinácie obnovy a rozvoja typickej tatranskej architektúry v existujúcich kúpeľných a športovo-rekreačných strediskách od Podbanska po Tatranskú Kotlinu.
- Na lesných pozemkoch v intravilánoch osád mesta Vysoké Tatry, kde víchrica vyvrátila alebo polámala lesné porasty, neobnovovať tradičný lesný porast, ale

vytvárať novú parkovú úpravu s využitím drevín tatranskej proveniencie. Podobne na lesných pozemkoch v bezprostrednej blízkosti tatranských osád, kúpeľných, športovo-rekreačných a zdravotno-liečebných zariadení vytvárať účelovú štruktúru lesov, ktorá bude optimálne plniť požadované environmentálne funkcie.

- Nerozširovať existujúcu infraštruktúru športu a cestovného ruchu vo vlastnom území Tatranského národného parku, ale podporovať zvyšovanie kvality existujúcej infraštruktúry a predovšetkým kvality služieb s primeranými cenovými reláciami pre domácich návštevníkov a domáce obyvateľstvo, ktorého hlavným zdrojom príjmov sú služby cestovného ruchu, športu, rekreácie a turistiky.
- Rozvojové programy, ktoré uvažujú s novou infraštruktúrou športu, cestovného ruchu a rekreácie sústreďovať do podtatranského regionu, čo je v súlade so stratégiou rozvoja Regionálneho združenia miest a obcí Podtatranského regiónu.
- Podporovať rozvíjanie medzinárodnej spolupráce samosprávnych orgánov obcí a odborných organizácií ochrany prírody a životného prostredia s priliehajúcimi regiónmi v Poľsku.
- V záujme účinnejšej realizácie integrovaných funkcií Tatranského národného parku, legislatívne upraviť správcovstvo lesných pozemkov vo vlastníctve štátu v zónach A a B do pôsobnosti odbornej organizácie Ministerstva životného prostredia SR, ktorou je Správa Tatranského národného parku, s adekvátnymi kompetenciami. K tomu je potrebné primerane upraviť príslušné právne predpisy v oblasti lesného hospodárstva a životného prostredia.

V Tatranskej Štrbe 9. decembra 2004

Hlavný výbor Slovenskej ekologickej spoločnosti pri SAV :

Prof. Ing. Ivan Vološčuk, DrSc, predseda

RNDr. Ľuboš Halada, PhD, podpredseda

Ing. Branislav Oláh, PhD, tajomník

Doc. RNDr. Pavol Eliáš, PhD, vedúci sekcie teoretickej ekológie

Doc. Ing. Ľubica Zaušková, PhD, vedúca sekcie aplikovanej ekológie

Doc. RNDr. Juraj Hreško, PhD, vedúci sekcie ekologického vzdelávania a výchovy

Na vedomie :

Pavol Hrušovský, predseda NR SR, Bratislava

László Miklós, minister životného prostredia SR

Zsolt Simon, minister pôdohospodárstva SR

Pavol Rusko, minister hospodárstva SR

Štefan Luby, predseda SAV, Bratislava